

SLOVENSKI PRIMOREC

UREDNIŠTVO in UPRAVA v Gorici v ulici
Orzoni štev. 38 — Cena oglasom po dogovoru.
Odpri vsak delavnik od 10. - 12. ure

KATOLIŠKI TEDNIK

IZIDE VSAK ČETRTEK

Poštni čekovni račun št. 11/5098

Leto II. Štev. 34

GORICA DNE 22. AVGUSTA 1946.

Cena L. 4.—

Deset rdečih zapovedi

Tovariš komunist. Da bo tvoje delo uspešnejše, eva ti nekoliko praktičnih navodil.

Zapomni si in ne pozabi, da je naš cilj osvoboditi ves svet. Tvoja naloga je osvoboditi tvojo okolico. Osvoboditi pomeni, to ti že veš, rešiti človeštvo suženjstva, v katero ga je vrgla kršćanska vera.

Tvoja naloga je začrtana v naslednjih 10 zapovedih.

1. Ne razkrivaj naših namenov onim, ki niso zreli za našo stvar.

2. Bori se odločno proti vsem, zlasti proti hinavskim duhovnikom, kateri bi hoteli soditi in obsojati naše delo. Glasno zagovarjal, da mi nismo proti veri, da ne ubijamo duhovnikov, da ne rušimo cerkva, da ne uničujemo družinske zveze.

3. Med smehom in šalo pa povej, da se brez vere živi svobodno in bolj veselo; da mi lahko delamo, kar nas je volja.

4. Tvoja glavna dolžnost pa je, da uničiš moralo. Zato poučuj neizkušene, prepričuj lahkovernne; vsa tvoja okolica naj se hrani s tistim, kar duhovniki nazivajo nemoralo.

5. Oddalji svoje tovariše od Cerkve, poslužuj se v ta namen vseh sredstev, zlasti očrnjuj duhovnike in škofo, razširjaj obrekovanje. Ako moreš, poišči kak njihov greh iz bližnje ali daljne preteklosti in ga vrzi v javnost. Naj bo predmet in hrana naših razgovorov.

6. Druga velika ovira našemu napredku je kršćanska družina. Moramo jo uničiti. To bomo dosegli, ako med zakonce zanesemo željo po svobodi. Dosmrtna povezanost moža in žene je nezrušljiva. Ti pa pripoveduj, da se smeta mož in žena dogovorno ločiti, ker to bolj odgovarja človeški naravi. Trudi se, da zakon kar najbolj očrniš. Mladina naj se kar največ opaja v prosti ljubezni, zato pa pripravljaj mladeničem in dekletom priložnosti, da se čim večkrat in čim svobodneje med seboj zabavajo.

7. Zaneti v srcih mladih delavcev duha nepokorščine do oblasti. Začni z neposlušnostjo v družini. Odtrgaj otroke (deco) od roditeljev.

8. Delavec mora ljubiti nered, nasilje, maščevanje; ne sme se strašiti krvi.

9. Ne nehaj nikdar dopovedovati, da je delavec žrtev kapitalizma in njegovih zaveznikov: Cerkve in duhovščine. Delavec se mora zavedati, da je on najjačji, on mora zapovedovati. V tem pogledu dajemo mladeničem in dekletom vso svobodo.

10. Bodi do vseh vrljuden. A kadar govoriš, dvigni visoko svoj glas, da te slišijo in ubogajo. — Kar prihaja dobrega od Katoliške Cerkve, ocenjuj nizko, zakrivaj, podtikaj mi slabe namene ali ga prikaži, kakor da je izšlo od tebe.

Bodi ti na čelu vsega gibanja. Bori se proti vsemu, proti Cerkvi, duhovščini in morali. Narod mora videti, da smo samo mi svobodni in da mu samo mi priušamo svobodo. — Ne ustraši se, ako se bomo morali skrivati še 20 do 30 let, naša stvar napreduje, zmaga je naša. Pomagajo nam tudi sami katoličani s svojim neznanjem, plašljivostjo (boječnostjo) in lenobo.

Torej ostani na svojem mestu; bodi duša tvoje organizacije! Tvoj največji sovražnik je, pomeni, Cerkve, svečenstvo — duhovščina in kršćanska družina!

Pazi, da ta proglaš ne pade v roke duhovnikom in ljudem, ki niso zreli za naše ideje.

Prislo so pa le duhovnikom v roke in zdaj jih imajo tudi naši citatelji, ki naj pomislijo naslednje:

1. Bog je poslal Mozesa z 10 zapovedmi s Sinaja med Izraelce. Kristus je poslal apostole s spopolnjenimi zapovedmi med Jude in pogane.

Satan pošilja svoje rdeče zapovedi novemu rodu, ki hoče živeti brez Boga.

2) Božje zapovedi dvigajo človeštvo v življenje otrok božjih — po poti zatajevanja;

satanove zapovedi ga ponižujejo do živalskega življenja uživanja — po široki in gladki poti strasti.

3) Bog zapoveduje pokorščino, čistost, ljubezen do Boga in bližnjega;

satan uči upornost, nečistost, sovraštvo do Boga in vsega božjega.

4) Bog terja pokorščino, ki prinaša svobodo in življenje, satan obljublja svobodo, ki prinaša suženjstvo in smrt.

Na našem katoliškem ljudstvu je zlasti v tej povojni zmešnjavi, da si ustvari jasne pojme o tem, kam so ga nameravali nič hudega slutečega revčka speljati, ko so mu nekako čarovniško dopovedali, da kdor hoče biti res naroden, mora biti komunist.

Sodite sami, če boste res srečnejši, ako si boste vzeli 10 rdečih zapovedi za smernice življenja.

IZ ŽIVLJENJA CERKVE

Kako so Kitajci sprejeli novega kardinala

Prvi kitajski kardinal Tomaž Tien je končno prišel v svojo domovino pretekli mesec. Priletel je iz Amerike z zrakoplovom preko Tihega Oceana v Sangaj. Tu so mu priredili veličasten sprejem. Prišli so se mu pokloniti skoro vsi kitajski škofje domačini in papeški nuncij ter velika množica kitajskih kristjanov. Ko je prvokrat maševal v stolnici, je bila ta mnogo premažna za tako veliko množico.

Iz Sangaja je v posebnem vagonu odpotoval v Nanking, glavno mesto Kitajske republike. Tu se je poklonil spominu očeta Kitajske republike Sun Jat Senu ter obiskal njegov grob. Bil je sprejet pri maršalu Čang Kaj Seku. Pozdravit so ga prišli tudi razni kitajski ministri in odličniki. Med njimi je bil general Marshall, posebni ameriški zastopnik na Kitajskem. Končno mu je država stavila na razpolago osebni Čang Kaj Sekov zrakoplov, da se je z njim odpeljal v Tsingtao, svoje nekdanje škofijsko mesto.

Kot se vidi, je vsa nova Kitajska zelo ponosna na svojega prvega kardinala, kar priča tudi o ugledu, ki ga tam uživa katoliška Cerkve.

Nepoznan apostol Slovanov

Kdo pozna o. Leopolda iz Novega grada v Dalmaciji? V Novem gradu blizu Kotora se je rodil že mnogo let od tega. Živel je med svojimi Dalmatinci do šestnajstega leta, ko je stopil v kapucinski samostan v svoji rojstni vasi in postal pozneje kapucinski pater. Kot član beneške province je bival po raznih kapucinskih samostanih te province, tudi v Zadru, Kopru in na Reki. Nazadnje je bil kakih 40 let v Padovi. Tu je postal najbolj priljubljeni spovednik, tu je tudi v spovednici dosegel najvišjo stopinjo popolnosti, da je umrl v sluhu svetosti l. 1942. Letos so začeli s škofijskim procesom za njegovo proglašitev blaženim.

Toda če so postali Italijani deležni dela in trudov o. Leopolda, so bili Slovani deležni njegove ljubezni in njegovih molitev. Ko je bival v Dalmaciji, je imel priliko, da se je seznanil tudi s pravoslavnimi. Dejstvo, da so Slovani po veliki večini ločeni od prave Cerkve, ga je žalostilo vse življenje. Ko se je v samostanu pripravil na svoje službo, je le po enem hrepenel: da bi šel med Slované in jih združil z edino pravo Cerkvijo. Pozneje je večkrat prosil, da bi smel na Balkan misijonariti. Teda zaradi slabe

ga zdravja mu predstojniki tega niso nikoli dovolili. Zato pa je hotel pomagati Slovanom na drug način. Leta 1937. je zapisal: »Letos je petdeset let, odkar sem slišal prvokrat glas Gospodov, ki me je klical in mi naročal, naj z molitvijo in s sv. mašo pospešujem zedinjenje ločenih Slovanov s katoliško Cerkvijo.« To je v resnici tudi delal in žrtve njegovega neprestanega spovedovanja so bile za Slované. Nekoč je zaupal neki osebi: »Jaz sem rojen med ljudstvom, ki ne misli tako kot vi tukaj; toda jaz živim zanj. Prosite rebeško Gospo, naj mi izkaže to milost, da bom po opravljeni nalogi tukaj v Padovi lahko šel svojim ljudem deliti dobroto. Jaz sem tukaj kakor ptiček v kletki; ali moje sree je zmeraj tam onkraj morja.«

Upal je, da bi spravil ločene Slované s pobožnostjo do Marije. Zato ji je pisal leta 1925: »Presveta Devica, jaz oče Leopold Marija Carevič, v želji, da izpolnim nalogo, ki si mi jo zaupala do slovenskih narodov, obljubljam, da bom vse svoje življenje in z vso skrbjo delal za zveličanje tega ljudstva. Prosim te, vzemi ti v roke to zadevo.«

Marija in sv. maša sta bili zanj dve sredstvi apostolata za zedinjenje. Zato se je zaobljubil: »Obljubljam, da bom vsak dan svojega življenja pospeševal povratek ločenih vzhodnih kristjanov h katoliški edinstvi. Vsled tega se obvezujem, da hočem darovati sv. mašo, v kolikor dopuščata ljubezen in pravica, za zedinjenje kristjanov.«

Tako se je žrtvoval ta skriti mož kapucinskem samostanu v Padovi za Slované in jim pripravljaj največjo milost, ki jo morejo dobiti od dobrega Boga, milost zedinjenja s Kristusovo Cerkvijo. V tej veliki ljubezni do Slovanov in v tej veliki misli je živel do smrti. Še malo pred smrtjo je zapisal: »Znova se darujem kot žrtev za rešitev vzhodnih bratov skupno z nekrvavo Kristusovo daritvijo.«

Dejansko je pokazal svojo povezanost s Slovani l. 1917, ko so mu italijanske oblasti predlagale, da mora ali sprejeti italijansko državljanstvo ali pa se odstraniti iz Padove, ker je bil tujeec — Avstrijec. Avstrijeci pa so takrat bili na Dnvi. Oče Leopold je odgovoril: »Kri ni voda« in je šel v preganstvo ponosen, da je in ostane Slovan! Naravna ljubezen do domovine in do krvnih bratov, ki jo je čimprej čutil, je bil njegov cilj, da je v njem dosegla najvišji vrh, ko je posvetil sebe in svoje trpljenje in se daroval kot prostovoljna žrtev za rešitev svojih ločenih slovenskih bratov.

Ko umrjem, povejte vsakemu, ki bi me hotel poslušati, da sem največjo srečo našel v nezmočni katoliški Cerkvi.

K. E. JAREKE

vega mnenja!

Torej vse pritožbe zoper razmere, ki jih je g. Budal sporočil v Ameriko, so prav za prav le pritožbe, ki jih je treba nasloviti na »vzhodno demokracijo«. Ki jo imenuje »slovanško«, a je v resnici le trinoštvo, ki je vkovalo slovenske narode v najstrašnejšo sužnost.

Kako je mogoče, da take stvari išče mož, kot je A. Budal, menda profesor in doktor itd.?

Dve možnosti sta: ali spada tud on med izobražence, ki so zgubili žive stike z najboljšim delom svojega naroda — ali pa je tudi on eden izmed tistih, ki se je dal vkleniti v verige »vzhodne« slovenske in protislovenske »progressivne demokracije«. Ne v enem ne v drugem primeru ga ne zavidamo.

Nekateri naši izobraženci so zgubili stik z ljudstvom

Zadnjič smo objavili dopis nekega kmeta, ki se pohujšuje nad uveljavitvijo, ki ga je objavil A. Budal v Primorskem dnevniku 2. VII. Ta dopis nas je nagnil, da smo malo podrobneje proučili vsebino omenjenega uvodnika »O načelih in dejanjih«.

Nimamo prostora, da bi razgrnili pred javnostjo vse misli, ki so nas navdajale ob branju tega članka. Ta spis, ki naj bi bil himna slovenskega svobodoljubja, se je sprevrgel v žalno pesem slovenskega svobodnega duha, ki se je dal usnujiti ne slovanški, ampak azijski boljševiški diktaturi.

Najbolj žalostna se nam pa zdi ob tem spisu ugotovitev, da je veliko naših najbistroumnejših političnih zgrubilo stik z zdravim jedrom našega naroda. To kažejo po sebi reditve, ki jih je g. A. Budal izrekel glede štirih svobod in njih dejanskega uveljavljanja v pasu A. Julijske krajine.

Piša, da je v Ameriki svoboda besede, da tam lahko vsakdo javno nagovori občinstvo brez vsakega dovoljenja, medtem ko je pri nas treba dovoljenja ZVU. — Ali ve g. pisec, da imajo komunisti po vsej deželi tako veliko svobodo govora in tiska, da so postali s svojo pisano in govorno propagando že prava nadloga za vse ljudstvo, ki bi se rado od te poplave oddahnilo? — Ali ve gospod zagovornik »demokracije«, da prav isti komunisti, ki naj bi predstavljali neko posebno odlično »slovanško demokracijo«, ne pustijo ne v mestu ne na deželi do besede nikogar, ki ni 100% njihovega mnjenja? Ali ve, da isti ljudje smatrajo za prvi zločin branje in širjenje proti komunističnim ča-

sopisov in knjig? Ali ve, da grozijo vsem svojim idejnimi nasprotnikom z vsemi mogočimi kaznimi? In to nasilje, ki ga izvaja nad Slovence prav »vzhodna slovanška demokracija« in ne morda kaka angleška ali ameriška demokracija, imenuje gospod profesor Budal svobodo besede.

G. Budal ve povedati, da v deželi uživamo versko svobodo in se zanj zahvaljuje zaveznikom. In res, zavezniki nam verske svobode ne kratiijo pa tudi ne ščitijo dovolj. Nihče pa nam še ni kratil verske svobode ne v coni A ne v coni B tako, kakor prav tako opevava »vzhodna slovanška demokracija«. Ali je to svoboda, ako duhovniki ne smejo več svariti brez nevarnosti za svobodo in življenje niti pred najhujšimi verskimi in navedenimi zablodami, ki jih komunizem širi med našim ljudstvom? Ali je to kaka verska svoboda, da katoličani ne smejo, ne da bi jim grozili, širiti svojega giasila in v njem zagovarjati svoja vekovita načela? Ali je to svoboda, ako ne smejo otroci k sv. birni, ako se vernikom ovira prejem zakramentov in z nedeljskim delom tudi izvrševanje najvažnejših verskih dolžnosti? Ali jo, to svoboda, ako cerkvena oblast ne more neovirano nastavljanj dušnih pastirjev?

G. Budal, menda profesor in doktor, omenja pohvalno, da se ZVU trudi za svobodo pred pomanjkanjem, a misli, da vendar vlada v času A gospodarski zastoj. Ali se je že vprašal g. pisec, koliko krivde ima pri tem gospodarskem zastoju in tudi gospodarskem izkoriščanju ljudstva prav »vzhodna slovanška demokracija«, ki s svojimi stankami in sabotažo ovira vsak gospo-

darski razmah v deželi? Ali naj rešujejo zapadni zavezniki to vprašanje tako kot »vzhodna demokracija«, t. j. s smrtno kaznijo za štrajk in s prisilnim ter brezplačnim udarniškim delom? Naj skusa staviti tak predlog, morda bo v njegovo zadovoljstvo sprejet. To bi bil krik!

G. doktor ve tudi veliko povedati o tem, da meščani v coni A še nimajo svobode pred strahom. Pretepaštvo, ki ga izvajajo različni domonstranti po naših ulicah, primerja »strahotnim« rečem, ki so se godale za časa turških bojev. Če so zavezniki pri tej stvari kaj krivi, je njihova krivda v tem, da dovolj odločno ne zabranjujejo raznih demonstracij, ki nimajo drugega namena, nego da vedno bolj netijo sovražstvo med različnimi skupinami v deželi. Prvi krivci so vsekako funkcionarji OF, ki z grožnjami silijo ubogo ljudstvo, da mora proti svojememu boljšemu prepričanju hoditi v Gorico demonstrirati. — Toda g. Budal bi moral vedeti, da zlasti po vsej deželi, dan in noč, živijo počeni ljudje v strahu. In ne bojijo se za to, da bi jih kdo pobrizgal z vodo ali jim prismočil kako klofuto, kor so ga izzivali, ali da bi po naključju prišli v kako družbo pretepačev in odnesli po nedolžnem tudi sami kako bunko, temveč po vsej deželi trepetajo ljudje za svoje življenje radi svojega prepričanja, da je rdeča diktatura poguba za narod. Ali g. člankar ne ve, da so njegovi somišljeniki ne le prosti vsega strahu, ker jim nihče nič žalega ne če, ako sami nasilno ne nastopajo, ampek da so povrhu še tako svobodni, da povsod, kjer ni policije, po mili volji izvajajo najbrutalnejše nasilje napravi vsem, ki niso njihovi

Ali je materializem napredek?

V deželi so začeli v imenu napredka na vso moč širiti in raznih zborovanjih in tudi po časopisih materializem, in sicer ga prikazujejo kot napredek v nasprotju s krščanstvom in sploh z vsakim verskim nazorom. Tisti, ki hočejo veljati za »napredne«, ne izpovedujejo nobene vere več. Ali je materializem res napredek?

Materializem je tisti svetovni nazor, ki zanika vsako bivanje Boga, duše in posmrtnega življenja. Za materialista je stvarno, realno le to, kar se da zmeriti, stehati, zračnati, z eno besedo vse, kar je snov. Tisto, kar kristjani imenujemo duha in duhovni ali celo nadnaravni svet, materialist zanika, da bi bivalo. Ali znači to napredek v primeri z našim duhovnim svetovnim nazorom?

Zgodovina pravi, da so vsi narodi verovali v neki višji nadnaravni svet, kakor koli so si ga že predstavljali. Do sedaj niso še mogli znanstveno dokazati, da bi bilo kdaj kje kako ljudstvo, ki bi ne verovalo v neki nadnaravni svet, torej ki bi bilo materialistično. O nekaterih ljudstvih so trdili v preteklem stoletju, da so »brez vere«. Toda izkazalo se je, da so se zmotili. Tudi ta ljudstva imajo svojo »vero«. Torej v zgodovini ne najdemo ljudstva, ki bi bilo materialistično. Materializem je bil zmeraj le »vera nekaterih«.

Ali so bili ti poedinci res najbolj napredni ljudje?

V kolikor je znano, najdemo prve filozofe materialiste v stari Grčiji, kjer je zibelka vse filozofije. Grki so prvi začeli razmišljati o svetu in njega ugankah. S človeškim razumom so hoteli prodreti v skrivnosti sveta in rešiti vprašanja, ki najbolj mučijo človeškega duha: iz česa je svet, kaj je gibanje in spreminjanje, kaj je bit, kateri so prvi elementi, ki so iz njih sestavljene stvari itd. Pri tem so nekateri učili, da je vse sestavljeno iz majhnih delcev, ki so jim dali ime atomi. Tudi duša so trdili, da je sestavljena iz takih majhnih delcev, le da so ti lažji in tanjši. To so bili prvi materialisti.

Nemirni grški duh pa se ni ustavil ob tem. Iskal je naprej, da bi odkril bolj zadovoljiv odgovor na ta vprašanja. Tedaj so vstali največji grški misleci Sokrat, Platon in Aristotel. Drug za drugim so v globokem in bistroumnem premišljevanju prodirali vedno globlje v bistvo reči. Ti filozofi so prvi zaslužili in dognali, da bivajo stvari dvojne vrste: tvarna in duhovna bitja. Med tvarna so deli svet in

vse stvari sveta, med duhovna pa Boga in človeško dušo.

Spoznanje razlike med duhom in materijo ni lahka stvar. Sv. Avgustin sam pripoveduje, kako težko je prišel do pravega pojmovanja duha. Tudi za grške filozofe ni bilo lahko delo dognati bivanje duhovnih bitij. Toda postopoma od Sokrata do Aristotela se je pojem o bistvu duhovnih bitij tako izpopolnil, da ga je krščanska filozofija lahko sprejela za svojega, ker se je izkazal, da povsem odgovarja od Boga razodetemu nauku.

Vendar niso vsi filozofi sprejeli Platonovega in Aristotelovega nauka o bivanju in bistvu duhovnih bitij. Še naprej so ostali taki, ki so trdili, da je vse le materija, tvar in nič drugega. Nekateri so tako učili in jim pravimo teoretični materialisti. Drugi so tako samo živeli, kakor da bi duha ne bilo, in jim pravimo praktični materialisti.

Tudi danes se vse človeštvo deli v dve veliki skupini: eni verujejo v duha, drugi ga zanikajo. Svobodno jim zanikati bivanje duhovnega sveta. Toda trditve, da njihovo nimenje pomeni napredek, je zgodovinska laž. Zakaj videli smo, da so grški modrijani prej učili, da duha ni; šele pozneje so prišli taki, ki so dognali razliko med duhovnimi in tvarnimi bitji. Zato pomeni materializem povrnitev k filozofiji, ki je bila pred Sokratom, Platonom in Aristotelom. Iti nazaj pa je rakova pot, nazadovanje.

Materializem tudi ni novost. Pet sto in šest sto let pred Kristusom so živeli prav taki učenci materializma, kakor so danes.

V materializem ne verujejo več zapadni filozofi. Preprostim ljudem bočejo dopovedati, da materializem zagovarjajo vsi moderni učenjaki in da so proti njemu le »reakcionarni elementi«. Take učenike našega naroda bi rad povabil, naj se informirajo, kaj se uči na univerzah v Franciji, Angliji in Ameriki. Ugotovili bodo, kako so zmeraj bolj redki tisti univerzitetni profesorji, ki se upajo še zagovarjati strogi materializem. Ta se uči le na sovjetskih vseučiliščih, ki so v filozofiji ostala tam, kjer je ostal Marks z materialisti preteklega stoletja.

Kdor hoče biti res napreden, bo torej zagovarjal bivanje duha s Sokratom, Platonom, Aristotelom, Avgustinom, Tomažem, Cartezijem, Leibnizem, Kantom, Solovjevom, Maritainom, z našim Vebrom in Učenikom in množico drugih. Mislim, da to niso nazadnjaški močje.

Umetni ognji

Nocoj 9. 8. švigajo v zrak umetni ognji in ozračje pretresajo strelj. Sedem pri mizi in premišljujem, kaj bo imela Gorica od današnjega dne. Že stoletja prebivata tu obe narodnosti in bosta še v bodoče obsojeni skupnem življenju. Ali naj se zato savražita? Ali naj se zgrižeta kot pes? Kdo bo imel dobiček? — Danes se z bombami izvajajo Italijani navali na slovenska podjetja, danes so padale batine po slovenskih glavah, jutri se to lahko z obrestmi povrne italijanskim obrtnikom in italijanskim glavam. v kolikor niso bile prizadete že danes. Stara siva glava se vpraša, ali naj bo to res smisel sožitja obeh narodnosti na Goriškem? Ali ni neprimerno veličastnejši ter človeka in kristjana vrednejši dogodek v življenju obeh narodnosti, ko se združita n. pr. pri skupni procesiji sv. Rešnjega Telesa in po mestnih ulicah hvalita svojega skupnega Odrčenika in mu prepevata složno v obeh jezikih? Tu ni batin, ni razbijanja prodajaln, ni sovražstva, — ampak le medsebojna ljubezen v Kristusu Jezusu.

Prebivalci obeh narodnosti, kaj si boste izbrali? Sovražstvo ali ljubezen?

Da sem jaz rojen od slovenske matere in ti od italijanske mame, ali je to moja in tvoja krivda? Jaz znam toliko italijanski, da te razumem, ti bi vsaj lahko znal toliko

slovenski, da bi mene razumel, ker je to v skupno korist naju obeh. Danes jaz tebe potrebujem, jutri pa ti mene. Povedala si bova svoje želje, kakor bo nama pač laže, — v italijanski in v slovenski — in ker se razumeva ter veva, da sva someščana ali vsaj sodeščana, bova skušala drug drugemu ugoditi in si pomagati, jaz tebi in ti meni.

Tako sožitje bo moralo priti, ko se te nesmiselne strasti narodne nestrpnosti poležejo. Mojih šest križev in čez mi je po življenjski izkušnji že davno pregnalo in srca to blazno nestrpnost.

Ali ni bolje za naju oba, če sva si prijatelja, kakor če sva si pes in mačka?

Umetni ognji so dogoreli, salve umolknele — naj umolknejo tudi strasti!

ATOMSKA BOMBA dela preglavice državnikom in znanstvenikom. Prvi se v odboru ZN ne morejo zediniti, kako bi uredili mednarodno nadzorstvo nad tem nevarnim orožjem, drugi pa še vedno proučujejo učinke druge bombe, ki so jo pri otoku Bikini vrgli v globini 35 metrov pod morsko površino. Nekaj lažij se je spet potopilo, a še bolj nevarno je atomsko izžarevanje, ki ga je polna vsa morska voda in okoliško ozračje ter je smrtonosno vsakemu živemu bitju v bližini.

OKNO V SVET

MIROVNA KONFERENCA. V soboto 11. 8. popoldne je bil zaseden v Parizu prvi izmed zastopnikov premaganih držav ital. zunanji minister De Gasperi. Zagovarjal je Italijo, ki da je v drugem razdobju vojne mnogo doprinesla k zmagi nad Nemčijo in kateri so Zavezniki postavili pretežke mirovne pogoje na gospodarskem in političnem polju. Zlasti se je zavzemal za vračanje Trsta in bivše Julijske Krajine ter je priporočal zmagovalcem, naj bi rešitev tega vprašanja odložili za eno leto, kakor so odložili rešitev vprašanja italijanskih kolonij.

V ponedeljek 12. 8. je v naši zadevi govoril za Jugoslavijo g. Kardelj, rekoč, da zahteva De Gasperi, naj bi se Italiji prisodila v priznanje boja antifašistov proti Nemcem ozemlja, ki pripadajo drugim državam. To je imenoval nov pojav italijanskega imperializma. — G. Kardelj se je najenergičneje uprl tudi italijanskemu predlogu, da bi odnesli dokončno rešitev naše razdelitve za eno leto.

Za Kardeljem je Molotov izprašal Italijo vest o njenem postopanju v pretekli vojni in se je tudi sam odločno uprl zahtevam Italije po naših krajih, ki do 1. 1919. nikdar niso bili pod Italijo.

Tudi Avstrija hoče biti zaslišana pred mirovno konferenco glede svojih meja z Italijo.

Za Molotovom se je oglasil zastopnik Abesinije, ki je rekel, da De Gasperi ni niti z besedico omenil in obžaloval grozodejstev, ki jih je Italija izvajala v Abesiniji — in se je kar najkrepkeje izrazil proti temu, da bi ta država upravljala v imenu ZN še nadalje kolonije v Afriki, kar bi jo ponovno pripeljalo do skrajšav po razširjenju njenega »imperija«.

Nato je nastopil še grški zunanji minister Tsaldaris in je zahteval od Italije vojno odškodnino, ker je Grčija po krivdi Italijanov tako uničena, da si z lastnimi močmi ne more več pomagati do krepkega gospodarstva.

Za premagano Romunijo je govoril Jurij Tatarescu in je priporočal blagohotno upoštevanje njenih gospodarskih težav pri odmeri vojne odškodnine.

14. avgusta je govoril zastopnik Bolgarov Kimar Georgiev, ki je priznal krivdo bivše bolgarske vlade, a je tudi podčrtal nasprotovanje naroda proti tisti vladi in delo partizanov proti Nemcem. Terjal je dostop Bolgarije na Egejsko morje. Madžar se je zelo pritoževal nad nasiljem, ki ga Češkoslovaška izvaja proti 650 tisočem Madžarov, ki bivajo na Slovaškem. Še govoriti ne smejo več v svojem jeziku, nobena javna ali zasebna služba jim ni dostopna in nobenega lastnega časnika ne smejo tiskati. Zahteval je komisijo zaveznikov, ki naj bi šla na lice mesta proučevati položaj te madžarske manjšine. Odgovoril mu je češki minister g. Masaryk.

PARIZ. K mirovni konferenci bi rade prišle povedat svoje želje in zahteve do premaganih držav tudi Albanija, Egipt, Mehika, Kuba in Perzija. Sporočila se je tudi misel, da bi pritegnili h konferenci kot »pazovalca« zastopnika Vatikanske države v osebi apostolskega nuncija v Parizu.

V **FRANCIJI** bodo uvedli smrtno kazen za tiste, ki se pečajo s črno borzo v velikem obsegu.

Dne 14. avgusta so ZDA slovesno proslavile obletnico, odkar je tudi Japonska država položila orožje in se je (vsaj na papirju) končala druga svetovna vojna.

Skrivnostne, na velike daljave leteče rakete ali bombe se že dva meseca prikazujejo nad Švedsko in v zadnjem času tudi nad Finsko. Smer jim je vedno proti severozahodu. Na Švedskem je ena taka raketa padla v neko močvirje in jo skušajo sedaj potegniti iz njega, da se prepričajo, kakšna je prav za prav ta letela skrivnost.

V **ANGLIJI** je notranji minister dovolil v ženski kaznilnici Holloway kaznjencem uporabo lepotilnih mazil — a kupovati si jih smejo le v kaznilniški prodajalnici. — Še tam vlada ženska ničurnost.

PARIZ. Par ur predno bi se avtomatično podaljšal Montreuški dogovor glede Dardanel, je Rusija dostavila Turčiji obvestilo, da zahteva spremembo do sedaj veljavne pogodbe. Gre za morsko ožino med Evropo in Malo Azijo, katero je nadzorovala do sedaj Turčija, a ji hoče Rusija to nadzorstvo izvit iz rok in obenem izriniti od pogodbe vse države, ki ne leže ob Črnem morju.

Na **KITAJSKEM** so se spet razvneli boji med četami centralne vlade in armado komunistov.

NEMCIJA je razdeljena tudi gospodarsko na štiri področja, kar je zelo kvarno za celoto. Vzhodna Nemčija je bolj poljedelska, zapadna, ki jo upravljajo ZDA, Anglija in Francija, pa bolj industrijska. Zato primanjkuje zapadni Nemčiji živež, Rusi pa ga ne dovolijo izvažati iz vzhodnih predelov. Povrh tega pa je v zapadni Nemčiji vse polno izselencev, beguncev in pregnancev, ki hočejo tudi vsak dan jesti, in imata Anglija in Amerika velike stroške, da vso to množico nasičijo. Zato sta predlagali, naj se vse 4 zasedene pokrajine združijo v gospodarsko celoto — a Rusija noče o tem slišati, češ, za moje Nemce je že preskrbljeno, ker pridelajo dovolj za svoje pa skrbite drugi zavezniki kot veste in znate.

MILAN. Policiji se je posrečilo

zaslediti in poloviti ljudi, ki so bili udeleženi pri »tatvini« Mussolinijevega trupla. Izbegnil ji je le poglavar te družbe s prikritim imenom »Franco«. Po izpovedi ulovljenih je Franco skrivaj truplo na več krajih; tudi samostanov se je poslužil, proseč, naj mu za nekoliko dni shranijo kovčeg, ki je bil dolg 1 m in širok 60 cm, zavrt v dve gumijasti vreči. To je pomagalo, da so prišli na sled zadnjega skrivališča. Dne 12. 8. se je javil na kvesturi v Milanu pater Albert iz samostana Angelicum in je izročil kovčeg, ki ga je neki neznanec opoldne prinesel v samostan v shrambo.

Kovčeg so odprli in ugotovili, da so res notri ostanki Mussolinijevega trupla. Truplo bodo stražili na kvesturi, dokler ne dobe iz Rima nadaljnjih navodil. — Iz Rima je prišel ukaz, naj se estanki trupla dvajna pokopljejo na skritem kraju. Tvo redovnika sta bila obdržana v zaporu, da se preišče njih sokrivda pri tej zadevi.

LONDON. Zakonski možje morajo odslej dobiti pismeno dovoljenje svoje soproge, da se lahko podajo v inozemstvo. Brez tega dovoljenja jim urad ne sme izdati pčnega lista. Odhajalo je namreč preveč mož na obisk svojih »prijateljic« in družine so ostale brez očeta.

NEW-YORK. Nove iznajdbe so omogočile, da prevozijo zrakoplovi »leteče trdnjave« že razdaljo 2400 milj — iz Havajskega otočja do Kalifornije — brez vsakega pilota. Vodijo jih potem radijskih valov.

Prijateljem pri Soškemu tedniku

Pomilujemo vas!

Pomilujemo vas, ker ste tako nesrečni, da ste pokorni sluge brez-narodnega ter brezbojnega komunizma. Ali veste, kaj je in kaj hoče komunizem? Ako veste, ste dejansko blazni, ko si vedoma pletete lič, ki vas bo tepel, ter jarem, ki vas bo strl v prah. Ako pa ne veste, kaj je in kaj hoče komunizem, tedaj ste bedaki in zaslepljeni, ki drevite nevede v strašen prepad. V obeh slučajih vas mi duhovniki, ki nočemo vašega gorja, pomilujemo.

Nas duhovnike pa vi sovražite in napadate. A zakaj? Dobro veste, da smo za demokratično in res svobodno Jugoslavijo, kar smo v našem časopisu čisto izjavili. Dobro veste, da smo narodno zavedni Slovenci, saj smo edini ostali na braniku slovenstva pod Italijo. Predobro veste tudi, da iskreno ljubimo slovensko ljudstvo, kar smo dovolj dokazali v tej vojni; medtem ko ste vi in vaši prijatelji shajkali, smo mi duhovniki rešili vasi požigov, ljudi masovnih klanj, internacij, ječ... Morda želite podatkov, imen, števil? Ljudi vprašajte od Triglav do Jadrana, od Benečije do Postojne, koga in kaj vse je rešil domači gospod! Zakaj nas torej sovražite? Ker nam ljudstvo zaupa in odpira v nesreči svoje srce? Ker obojamo komunizem in odklanjamo komunistično diktaturo, čeprav v Titovi izdaji? Ako je tako, tedaj vedite, da se ne borite zoper nas, ampak zoper resnično svobodo, zoper resnično dobro, tedaj ste sovražniki dobrega in zagovorniki slabega, kar vam je v največjo obsojbo in sramoto.

Prijatelji, bodite odkriti in nam povejte, ali nas sovražite, napadate in preganjate res prostovoljno ali le pod ukazom! Ako pod ukazom — vas pomilujemo radi vaše slabosti in neznačajnosti. Ako prostovoljno in iskreno, torej radi vaše notranje pokvarjenosti in zlobnosti — tedaj je ta pokvarjenost in zloba, ki vas gloda in kljuje neprestano, kaj huda kazen, kaj strašna muka, za kar vas spet pomilujemo.

Prijatelji pri Soškem tedniku, pomilujemo vas!

RAZNO

Od ministra in poslanika do opata

V benediktinskem samostanu sv. Andreja blizu Genta v Belgiji je nedavno postal opat Kitajec Lu Tseng Tsang. Po čudnih potih ga je Bog pripeljal do te časti. Rodil

se je v Sanghaju l. 1870, po končanih študijah je služboval v zunanjem ministrstvu, bil tajnik poslanstva v Petrogradu, nato član habskih konferenc in poslanik v Nizozemski, kasneje pa v Moskvi. L. 1912-13 je bil predsednik kitajske vlade, na mirovni konferenci v Versailles predsednik kitajske delegacije in končno poslanik v Švici ter stalni predstavnik Kitajske pri Društvu narodov... V katoliško Cerkev je stopil že l. 1911, ko je bil poslanik v Moski. Po ženi smrti je stopil k benediktincem in bil l. 1936. posvečen v duhovnika. Napisal je »Spomine«, kjer med drugim opisuje tudi svoje spreobrnjenje. O Evropi pravi: »Moč Evrope ni v orožju in tehniki, marveč v veri, v krščanstvu«. (Oznanilo štev. 25.)

Slovenski duhovnik iz Maribora se spominja.

Ko so l. 1941. prihrumele Hitlerjeve divjaške armade v Maribor, je par dni za njimi tudi Gestapo začel svoje delo. Tedaj je ob ropanju cerkvenega premoženja samostanov, semenišč itd. eden izmed častnikov Gestapa rekel tudi naslednje besede: »Za cerkev in duhovnike v tretjem rajhu ni prostora.« S tem je hotel utemeljiti zaplenbo bogoslovnega semenišča.

Besede: »Za cerkev in duhovnike ni prostora v tretjem rajhu« — še danes zvene onemu duhovniku po ušesih, nešteto krat je mislil nanje v letih svojega izgnanstva ter z neomajno vero v srečo pričakoval trenutka, ko bo Bog nad tretjim rajhom izrekel svojo nepreklicno sodbo: v Božjem kraljestvu za tretji rajh ni prostora. In zgodilo se je tako! Tretjega rajha ni več, Cerkev pa pomlajena živi zmagoslavno naprej. (To velja za vse take »rajhe« in republike). (Oznanilo štev. 25.)

Še o Bolgariji

Dodatno k našemu članku o verskem stanju v Bolgariji (v št. 30) priobčujemo radi popolnosti še, da izdajajo bolgarski kapucini v Plovdivu katoliški tednik »Istina«, ki je ne samo dobro informiran in lepo urejan, marveč tudi precej neoviran v svojem pisanju, tako da se upa priobčiti marsikaj, kar bi se v Jugoslaviji ne drznil noben list. Tako je n. pr. ob razpravah, ali je res papež kdaj sodeloval z naci-fašizmom, zastavil vprašanje, ali je g. Molotov l. 1939. bil papeški poslanec (Kot je znano so takrat sovjeti sklenili z Nemčijo prijateljski pakt in si razdelili Poljsko).

DUHOVNE VAJE ZA DUHOVNIKE

bodo v Centralnem semenišču od 2.-13. sept. Prijavite se čimprej. Vsak udeleženec naj prinese s seboj amikt in purifikatorij.

Socialno vprašanje

(Nadaljevanje)

II. NAUKI IN OBETI GOSPODARSKEGA LIBERALIZMA

Kaj torej uči gospodarski liberalizem?

Gospodarski liberalizem uči, da je treba človeka gospodarsko osvoboditi. Vse zlo, pravi, je iz tega, ker znani zakoni, božji in državni, ovirajo svobodo. Svoboda brez ovir je veliko počelo napredka, blagostanja in sreče vseh. Zakaj zdravo samoljublje, ki je v vsakem človeku, žene posilnice na delo. Svobodna tekma (svobodna konkurenca), ki nastane med njimi, razvije vse sile in žene napredek dalje in dalje. Narava sama pa, ki je dobra, izravna socialna nasprotja in zagotavlja socialno harmonijo.

To se torej pravi: Če hočemo doseči resnično blaginjo vseh, naj vsakdo svobodno gospodari, kakor ve in zna (načelo gospodarskega liberalizma: *laissez faire, laissez passer*, pustite, naj vsak dela, kar hoče, pustite, naj vse gre, kakor hoče).

svobodno naj tekmuje z drugimi (načelo svobodne konkurence);

svobodno naj najema in odpušča delavca, po svobodnem dogovoru z vsakim posameznim (načelo svobodne pogodbe);

svobodno naj obrtnuje in trguje (načelo svobodne obrti in trgovine).

Ali drugače:

Za gospodarsko življenje božji zakoni ne veljajo. Tudi države nimajo pravice posegati v svobodo gospodarskega življenja. Nasprotno:

Odpraviti se morajo torej cehi in zadruge, ki ne dopuščajo vsakemu gospodarske svobode. Odpraviti se morajo delavske organizacije, ker so proti gospodarski svobodi delodajalcev.

Odpraviti se morajo carinske meje in carine, ker ovirajo svobodno trgovino.

Odpraviti se morajo koncesije, ker ovirajo svobodno obrt.

Odpraviti se morajo zakoni, ki omejujejo svobodo kmečke posesti in ne dopuščajo, da kmet dela svojo zemljo, kar hoče, da jo zadolži, deli, proda, kakor hoče.

Odpraviti se morajo zakoni proti oduševanju. Vsak sme posojati denar, kakor hoče in komur hoče.

Večina teh zahtev je res izvedla francoska revolucija (1789-1795).

Kateri so početniki gospodarskega liberalizma?

Na Francoskem je širil načelo gospodarskega liberalizma zlasti Quesnay (1694-1774), na Angleškem pa Adam Smith (1723-1790).

Quesnay je povzel po filozofu Rousseauju nauk, da je človek po naravi dober in naj le ravna po svojih naravnih nagonih, pa bo srečen, srečni pa ž njim tudi drugi, ker dobra narava, če se ji pusti svoboda, hoče le dobro.

Adamu Smithu je prav tako gibal vsega napredka vsakega svojga korist (selfinterest): zato je treba pustiti vsakemu svojo svobodo, da iz zdravega samoljublja razvije vse svoje sile, napredek vseh bo splošni napredek in posledica bo splošno blagostanje.

Izseliti se?

V zvezi s čudnimi razmejitvenimi načrti mnogi naši ljudje napovedujejo izselitev. Nihče ne zapusti rad svojega doma, toda nekateri menijo, da je to edini izhod, če hočejo rešiti sebi življenje, svoji družini vero ali narodnost ali imetje. Izkušnja medtem kaže, da se to navadno ne posreči. Kdo bi mogel trditi, da se je večina naših ljudi, ki so šli po svetu, v veri spopolnila ali narodnostno utrdila ali gospodarsko opomogla? — Jaz se omejujem na kratko razmotritev, kako so se naši ljudje, katere je tragična usoda Slovenskega primorja po prvi svetovni vojni poglajala z rodne grude, držali na področju diaspor (t. j. krajev, kjer so katoličani naseljeni kot neznatna manjšina med drugoverci) v Srbiji in Macedoniji, kjer sem razvil skoraj 20 let lahko od blizu opazoval in zasledoval.

Na verskem področju je prišlo do najhujšega razhajanja, do najbolj žalne škode. Preveč se temu ni treba čuditi. Kdor je dolgo oddaljen od peči, ne more biti gorak. Kadar so verniki dolgo brez sv. maše, sv. zakramentov, pouka in pridige, se skoro neizbežno nekoliko ohladi. Družine, kjer se drži trdno navada skupne molitve, versko zavest sicer ohranijo, vendar tudi glede njihovih otrok nastajajo mnoge prav posebne težave. Pomislite na doraščajočo mladino, ki morda še nikoli ni videla, kako izgleda cerkev, nikoli ni slišala ubranega, pobožnega petja, kaj šele da bi vedela, kako doni bučanje orgel ali slovesno priitkavanje. Katoliškega duhovnika pozna zgolj ko kakega trgovskega potnika, ki enkrat ali kvečjemu dvakrat letno prispe zaprašen, umazan in zmehčan na obisk, da jih na hitro malo pouči, nakar iz svojega kovčega razgrne najpotrebnejše stvari, da lahko v njihovi izbi prirede skromen oltar, kjer se bo opravila sv. maša. Marsikateri od starejših je pri takih prizerih ginjen in pri sv. daritvi bolj pobožno navzoč ko kdaj koli doma; toda vsega tistega zunanjega, kar otroku lahko imponira, kar njega prevzame, tukaj manjka; zato kakega znatnejšega verskega navdušenja ni pričakovati. — Največje nevarnosti seveda nastanejo, ko mladina dozori in začenja misliti na poroko. V teh okoliščinah pride skoro redno do znanj z drugoverci — in zlasti pri dekletih je nevarnost odpada zelo velika. Če uspe doseči mešani zakon pred katoliškim duhovnikom, tudi ni kdo ve koliko bolje, ker vzgoja v taki družini skoro redno vodi v versko brezbriznost: da, celo če drugoverec prestopi v katoliško vero, navadno ni v tej družini več pravega katoliškega duha, razen če se pravočasno odseli v katoliško okolje. — Tudi daritvi je zato še treba posebno okoliščino, ki bo najbolj pojasnila, zakaj se prav Slovenci v diaspori običajno dosti slabše izkažejo od mnogih drugih katoliških narodov; a ta je, da pri nas vera ni tesno povezana z narodnostjo. Priznam, da mi nacionalno-verska zagrizenost pri mnogih Hrvatih, Poljaki in še zlasti pri versko drugače tako mladeni Srbiji prav nič ne ugaja; tem manj, ker je očitna zapreka zedinjenju kristjanov; vendar z druge strani prav ta lastnost katoličane v diaspori

ni najbolj ščiti. Sprva mi je seveda bilo nepojmljivo, da me celo tak hrvaški vernik, ki živi v konkubinat, sredi trga radostno in ponosno pozdravlja: 'Hvaljen Isus, velečastni!' dočim se še marsikateri dober in nepokvarjen slovenski fant komaj upa javno priznati, da je katoličan. Pozneje sem spoznal, kako je vera pri Hrvatih in Srbih tesno povezana z narodnostjo; tako da se Hrvat ne bo dal zlepa »posrbiti«; a še bolj krčevito se bo Srb branil zapustiti svoje pravoslavje prvenstveno iz narodnostnih razlogov. Zato mi sedaj ni več nerazložljivo, da smo s hrvaškimi verniki imeli v diaspori manj razočaranj ko s slovenskimi. — Poglavlje zase je madež, ki je primorskim slovenskim katoličanom povzročila neselbina v Bistrenici. Silno veliko žalosti in skrbi je ta odpad prizadejal pokojnemu svetniškemu skopljanskemu škofu Gnidovu, kateri je tem ljudem menda največ izprosil milosti spreobrnjenja. Po zlomu velikosrbskega vpliva so se namreč l. 1941. ti naseljenici spet vrnili v narodno katoliško Cerkev, pri čemer se je jasno pokazalo, da v zvezi s svojimi verskimi mladenosti v pravoslavju nikoli niso bili spokojni in srečni. — Kakor koli že: naši izselenci se versko niso izkazali; zato vsakemu, komar je do vere njegovih otrok, svetujem, naj — razen iz posebno nujnih razlogov — ne hodi zdoma; v nekatoliške kraje še zlasti ne. (So pa tudi v katoliških krajih znatne nevarnosti za naše ljudi; tem bolj, ker jim tuji duhovnik, ki ne razume našega jezika, nikdar ne bo mogel nadomestiti domačega).

V narodnem oziru izseljevanje ni prineslo morda toliko izgub; a je treba razločevati dvoje: narodno zavest in materin jezik. Prva je navadno ostala, domotožje jo je včasih celo zvečalo; toda pri otrocih je le začela pešati. Z jezikom je pa neprimerno slabše. Slovenci, kateri so posamezno razkropljeni med drugimi južnimi Slovani, pogostoma že po prvem letu govore le neko jugoslovansko mešanico. Dočim se je doma v zvezi zlikemu potujočevalnemu pritisku kvečjemu v mestih ta ali oni neznačajnejši poitalijančil, so naši ljudje, ki so se razkropili po svetu, za nas vsaj jezikovno več ali manj zgubljeni brez kakršnega koli pritiska.

Gospodarsko se naši ljudje v tujini razmeroma še dobro drže, ker so delavni in sposobni; toda mnogi ne morejo premagati spremembe pedneja in vode ter neizbežnih velikih začetnih težav. Neredki iščejo utehe v pijančevanju, radi katerega imamo Slovenci v svetu prav slab glas. — Vsaj iz materialnih razlogov bi ljudje ne smeli zlahka zapustiti svojega kraja. Šele drugod se bodo prepričali, da je suh kruh doma boljši, kot je v tujini potica. Kdor je silil v svet radi večjega zaslužka, se je vselej skesal. Več je morda prisluzil, je pa hkrati več tudi porabil, a nikdar ni dosegel pravega domačega zadovoljstva.

Se vsakdo, kogar so razmere poglajale z doma, je občutil v večji ali manjši meri skeleče domotožje. Zlasti ob praznikih se vzbujajo hrepenenja po domači cerkvi, zvonjenju, prepevanju prekrasnih slovenskih

cerkvenih in narodnih pesmi. Pušta, zarjavela, žgoča ravnica postane neznosna in sree neustavljivo vleče — nazaj, nazaj v planinski raj! K temu pride še nerazumevanje tujih običajev, mučna odvisnost od raznih polizobraženih ali morda vrhu tega še zlobnih in sebičnih krajevskih mogotcev ter nešteto drugih težkih okoliščin, ki navdajajo

dušo z mučno tesnobo in mnogimi bridkostmi. Le kdor je grenkobo tujine sam izkusil, more docela pojmiti in občutiti bolesterne vzdihle Ksaverja Meška: »Gorje mu, kdor je zdoma izgnan; gorje mu, kdor je po svetu poglajen; gorje mu, kdor je tujec povsod; gorje mu, ki mu vsak piša je gospod...«

KULTURNI OBZORNIK

Nekaj misli ob zgodovini slovenskega slovstva za višje razrede srednjih šol

Mahníč in družina

Dominsvetovceve

(Nadaljevanje)

Slovenskim katoličanom očita dva tozadevna pogrška. Blizu pred stoletjem, ko so bili najodličnejši tvorci narodne kulture ljudi nevsprotnega naziranja, so se odrekli tako narodnosti kakor kulturi (61). Očitek je pretiran, vendar deloma po pravici zadene Prešernove cenzorje in kasnejše duhovnike, kateri so bili kot katehetje ali učitelji slovenske na srednjih šolah čezokrajni sodniki o Prešernu, Jenku, Levstiku, vendar se s tem še niso odrekli ne slovenstvu ne kulturi. Obojemu so po svoji vesti značajno služili v ljubljani Maru in Jeran, v Gorici Marušič in drugi drugod, in v celotni izgradbi naše kulture se pomembno pozna tudi njih delo. Njih pogrešek ni iz katoličanstva, ampak iz omejenosti izobrazbe, ker niso proučevali katoličanstva v zunanjem svetu in v zgodovini, n. pr. v Rimu in v življenju in v umetnosti minulih vekov.

»Se usodnejša,« pravi dalje Vodnik, »je druga zmota, ki narodnost in verstvo istoveti.« Citira iz političnega lista: »Slovenstvo in katoličanstvo, oboje, ker ni Slovencev razen katoliških Slovencev« (62). »Kdo bi se upal odrekati slovenstvu Trubarju, Prešernu in še premnogim drugim, zaradi katerih bo slovenstvo živelo v svetlo in močno iz njih duha in del« (63).

Ob te katoliške protikulturne grehe postavi zablodo Josipa Vidmarja, ki postavlja tezo: ali kristjan ali umetnik in zaradi tega odreja katoliškim Slovincem, če že ne narodno pripadnost, pa vsaj zmožnost, da bi duhovno služili narodu, da bi ustvarjali njegovo kulturo in bili torej enakovredni člani narodnega občestva. Svobodomiselná literatura mu je bel kruh, a katoliška samo črna, vsakdanji; svobodomiselní duhovci so narodu sol, a katoliški »dogmatične mase« le pasivno gradivo, iz katerega liberalni nadčlovek, ta razvojna sila v narodih, gradi stavbo narodove kulture.

Na oboje pretirane terjavce, katoliške kakor liberalne, se obrača Vodnik s pesnikovim vprašanjem: »Kdo si, ki rad bi kupil narod moj?« Le da je odgovor, ki ga vsaka od obeh strani daje, močno različen. V imenu katoliških kulturnih delavcev odgovarja eden najodličnejših, dr. Jožef Turk, profesor bogoslovja in zgodovinar: »SRČNO KULTUREN JE LE ČLOVEK, KI TUDI NASPROTNIKU — KLJUB RAZLIČNOSTI

NAZIRANJU — PRIZNA KULTURNO TVORNOST IN KVALITETO NJEGOVIH DEL« (Spominski zbornik Slovenije — citira Vodnik). A še mnogo glasneje odgovarjajo dejanja velikih slovenskih škofov Slomška, Wolfa, Jegliča, Mahniča: odgovarjajo velike priče katoliške kulturne tvornosti: Mohorjeva družba, Katoliško tiskovno društvo z Jugoslovansko tiskarno in knjižarno in toliko drugih ustanov. Ti knezi in te ustnove so dolga desetletja kazali širokodušno in velikopotezno umevanje slovenske narodne kulture. — No pa je zmaga la komunistična OP in vpeljala v Slovenijo vojaško diktaturo; z njo je zmaga la svobodomiselná kultura Vidmar-Kidričeva.

Sonce te svobode so navdušeno pozdravljali tudi katoliški kulturni delavci. Finžgar-Fabijanove smeri ter so v proglasu za volitve prisagali: »da nikoli več ne bojo cepili kulture naroda z zlorabo vere.« Kaj za to, da so morali kateri katoliški kulturni delavci v smrt (Velikonja), drugi bežati v Lahe in Nemce; kaj za to, da so zaslužne katoliške kulturne ustanove do nagega oropane, Mohorjeva družba zmaličena, da jo ni prepoznali — kaj za vse to: da smo le dobili zaželeno svobodo, da ne bo več treba vere zlorabiti v razkol narodne kulture! Saj vsej katoliški kulturi danes zadostuje vsak teden enkrat »Oznanič« na ena lističu, medtem ko boljševiški tisk vsak dan zasipuje utrjeni narod s kupi »belega kulturnega kruha.«

Taka zavržitev kulturnega razvoja v Sloveniji izza Mahniča je prepričljiv odgovor na mnoge kulturne probleme, ki so se v tej dobi obravnavali, hkrati pa silno svarilo tistim obojevalcem kulture, ki so le-to tako častili, da so prezirali Cerkev in njeno avtoriteto pa tudi prepuščali učečo se mladino duhu takega prezira.

(Nadaljevanje)

Listnica uredništva

Ker nas nekateri zaskrbljeno sprašujejo, kje smo dobili podatke za članek »Čudeže bomo ustvarjali sami«, ki smo ga objavili dne 8. avg., dajemo na znanje, da smo Titec govor povzeli iz »Slovenskega poročevalca« z dne 30. julija, poročilo o briškem duhovniku pa iz Primorskega dnevnika z dne 1. avg. pod naslovom: »Nismo krvaveli za senženstvo«. Toliko naj zastopuje za tiste, ki obrekujejo naš list, da leže. Kdor je sam lažnik, misli, da so vsi taki.

Darovi za Alojzijevešče

Log pod Mangartom 1 140.—; Ročinj 300.—; Zaveden Medanec 750.—; Pavma 300.—; Volče 800.—; Gorica 1000.—; Vipava 500.—; N. N. potom Slov. Primorca 400.—.

Marjanka:

(16) Marjetica

Čez čas se je dr. Vinko ozrl v okno. Zagledal je Cirilčka in se mu prijazno nasmehnil:

»Cirilček, poklič mi gospoda Pavla; čas je, da odideva.«

Deček se je obrnil od okna in ves začuden je njegov pogled obstal na Marjetici in Pavlu. Tako strašno resna sta bila; zdelo se mu je, da so na Pavlovem obličju sledovi selz. Zakaj, saj Marjetica vendar ne bo umrla? Ah kako malo vere imajo ti veliki ljudje. Skoro pomilovalno ga je pogledal, ko mu je povedal zdravnikovo sporočilo. Koj nato je zdrvel po stopnicah na dvorišče, kajti bal se je, da bi ga zdravnik ne ušel, ne da bi ga on pozdravil.

Pavle je stal, kakor da bi se ne mogel ločiti od Marjetice.

»Pavle, gospod zdravnik te čaka. Prosim te, objubi mi še, kar sem te prosila...«

Rahlo je trepetal njen glas, kot bi se bala, da ji bo to prošnjo odrekal.

»Marjetica, objubim ti, čeravno si niti misliti ne upam, kako bi brez tebe iskal in našel Boga!«

»O ne, Pavle, nikoli ne boš sam, pri tebi bom vse dni tvojega življenja. Molila bom zate v svetih nebesih.«

Pavle se je sklonil nad njo in rahlo, kot bi se bal, da bi te drobne evetke ne zdobil, poljubil njeno čisto čelo.

»Na svidenje, moja dobra, zlata deklica.«

Odtiral se je od nje in odšel iz sobe, ne da bi se še enkrat ozrl.

Na dvorišču ga je dr. Vinko presunljivo pogledal:

»Hm, fant moj, kmalu bo treba še tebe zdraviti. Ali je tako malo močastosti v tebi? Kaj bo pa tedaj, če Marjetica...?«

Ni dokončal stavka, tako ga je presunila bledica na Pavlovem obrazu.

»Pavle, pogum, mladost vse prenese. Zakaj bi že sedaj okleval, ko imaš še nobenega povoda, ga je skušal tolažiti, čeprav je celo sam dvomil v uspeh.

Poslovil se je od mame Marjete in od dečkov, ki pa se nikakor nista mogla ločiti od njega: »Gospod zdravnik, ali vas smeja spremiti do pol poti?« sta skoro boječe vprašala.

Se slutila nista, kako sta ga s tem razveselila. Nemalo ga je skrbelo, kako bo med potjo tolažil Pavla.

Vsi skupaj so se napotili po hribu navzdol.

Dr. Vinko je dečkoma na njuno

željo prepustil svojo aktovko, katero sta vsak nekaj časa skrbno nosila kot kako svetinjo.

Vso pot sta ščebetala, da jima je dr. Vinko komaj odgovarjal. Posebno Cirilčka je silno zanimalo vse zdravnikovo delo. Vedoželjno mu dečku se je zazdelo, kot da bi se pred njim odprla nova obzorja, polna čudovitosti, ki so ga z neodoljivo silo privlačevala.

Dr. Vinko se je nemalo čudil bistroumnosti in zanimanju, ki ga je deček kazal za zdravniški poklic.

Na pol poti so se poslovili. Dr. Vinko je vsakega pobožal po mehkih kodrih, kazal se še enkrat v navdušeni Cirilčkov obraz in mu pol za šalo pol za res objubil:

»Cirilček, tebe bomo pa dali v šole, da boš tudi ti postal zdravnik. Ali hočeš?«

Cirilček mu ni takoj odgovoril, reveč je bil ginjen. Prijel je zdrav-

nikovo roko in jo vroče poljubil: »Gospod, ali res?« je komaj izjeljal.

»Res, res, Cirilček, samo če se boš pridno učil« — mu je sedaj z vso resnostjo objubil dr. Vinko.

Še dolgo sta dečka obstala na mestu in gledala za odhajajočim zdravnikom in Pavlom. V Cirilčku je vse prekipelo od navdušenja in sreče. Če bi ga ne zadrževala misel na bolno Marjetico, bi zavriskal, da bi ga šliši dol v vas in po vseh gričih naokoli.

Počasi sta se vračala brata proti domu in pripovedovala drug drugemu nepozabne vtise tega dneva. Veselila sta se oba, kot bi imela eno samo srce, široko, rožne poti, ki se je odpirala pred Cirilčkom, da ga popelje do sončnega cilja vse dobro obetajočih želj in hrepenenj mladostnih sanj.

(Nadaljevanje)

Domače novice

Trnovo pri Kobaridu

BIRMA. Od 1. 1935. je ni bilo. Letos naj bi bila na Srpenici in na Trnovem. 16. junija i. sv. obhajilo, 24. junija sv. birma, 29. junija nova sv. maša: kako bi bilo lepo! Pa je hudobni duh zamahnil z repom proti Sv. Duha... »Ali bo kaj birme letos na Trnovem?« so spraševali veliki in mali. »Sv. birma bo letos, take ali tako. Zmagal bo Sv. Duh!« je napovedal g. vikar. Preložila se je na 15. julij, pa kmalu odložila za nedoločen čas — radi razmer po deželi. Bil je boj proti birmi.

Hvala Bogu, greha zoper sv. Duha te vrste si Trnovec nimamo očitati. Poskušali so s podpiri, pa je zmagal zdravniški čut. Zanimali so se za sv. birmo v kraju prav vsi. Pomislili so se nekaterim vzbudili le, ali naj se peljejo skupno k sv. birmi v Gorico, ko je g. škof dovolil to v majhnih skupinah in za starejše birmance. Razen ene družine so vsi starši privoščili otrokom veselje, peljati se v mesto k sv. birmi, kot se vozijo poročenci. Saj je res kruto, boriti se proti birmi, ki je prav otroški praznik kolačev. Ker te napake Trnovec niso storili, je šlo. Pomagal je Sv. Duh!

Mirno, prosto, brez sile in šuma, kot navadno deluje Sv. Duh, res iz ljudstva ven je prišel sklep: iz sro in ust otrok: »Pa mi pojdemo k škofu, ko on ne sme k nam!« V nas samih je bel vrag slabo nagnjen; et poti na »Dugem« je naslikan modri vrag: po očeh so rdeči vragevi; moti nas pa peklenški črni vrag: kako smo potrebni Sv. Duha močil — G. vikar ni ne silil ne branil. Najprej sta šla dva s posebnim dovoljenjem v Trst k sv. birmi. Potem tisti, ki so šli delat sprejemni izpit v Gorico.

Tedaj se je pa sprožil! Ker je bilo po glavni košnji in blizu 1. petka, se jih je za 1. soboto 3. t. m. prijavilo še ostalih 19; skupaj 24 (od vseh 27); od 8. leta do 15. Sli smo terej v Gorico k birmi: g. vikar, birmanci, botri, starši. Tako hitro se je sklenilo, kar med tednom, da se časa za devetdnevno ni bilo. Pripravljene so bile; čemu čakati, da rauh pozabijo in obleko obrabijo, se je reklo. G. guverner nam je dal avto za ves dan. To je juhuhaj! za birmance. Žal, je bilo veselje prikrajsano: avto bi po drugem ukazu (najbrž ne od pravega duha!) moral

biti že do polдне nazaj v Boveu za letnike na Mangart.

V Gorico smo prišli hitro in srečno. Razen nekaj začudenih pogledov in osamljenega žvižga sredi poti, ni bilo posebnega. V mestu smo doživeli neizogibno usiljevanje dragih neumetniških birmanskih spominov. To bi moralo biti prepovedano! Drugi si svetinje in trak prej priskrili in jih birmancem sami pripnili. Slike pa naj bodo slovenske ali nič!

Sv. birma se je lepo izvršila. Cel polkrog v kapeli: 6 amer. vojakov, 19 trnovskih birmancev, nekaj iz Kobarida, Volč in drugih. Vsaj 3-4 narodi zastopani; latinski, slovenski, angleški jezik se je čul. Ganljiva ponovitve Dinkošti, znak veselosti Cerkve. Kako lepi so verski obredi, če jih ne moti »grda pesem politika!« Seveda, vse bolj skromno se vrši v škofiji kapeli: ni bilo škofvske kape in pastirske palice; tudi nič izpraševanja, ki se ga birmanci tako bojijo, ni bilo. Premoto je g. škof vsakega birmanca udaril na lice — za te čase udarniških nedelj, pretepanja, kamenjanja in streljanja ljudi...

Nagovoril pa nas je v dobri slovenščini. Pohvalil je Trnovec, ki so 57 km daleč prišli k sv. birmi. Blagoslovil je vse navzočino in odsotne. Pač bi ga bili rajši doma vse bolj slovesno in pristržno pozdravili, radi nas ni bilo ovire... Vendar smo g. škofu hvaložni za uslugo. Mi smo videli škofa, mi smo birmanci; drugi sami glejte, kako pojdete skozi življenje brez posebne milosti Sv. Duha! Starši, ki ste kaj podpisali proti birmi svojih ali drugih otrok, popravitve pohujšanje!

Zmolili smo apostol, vero in oče naš po slovensko, vojaki po angleško; prejeli smo vsi še zadnji blagoslov in opravili zahvalo po sv. birmi.

Potem smo se šli slikat. Novi stroški, kajpak, pa spomin mora biti! Pokrepčati smo se šli, kot Urh in Žef, na Univerzo, kjer so nas pa motili poklicni berači.

Le prehitro je prišel čas prisiljene vrnitve: ob 12.30 v najhujši vročini. V Volčah je počilo kolo. Smo pa tam čakali namesto v Gorici. Daljšali smo praznik še v Kobaridu in doma drugi dan v nedeljo, češ, hvala Bogu! birma je opravljena.

SRPENICA

Naša lipa in drugo!

Že stari Slovani so častili lipo kot sveto drevo in v njeni senci žrtvovali svojim bogovom, imeli svoja zborovanja, slavlja in plesje.

Mi, njihovi potomci, kristjani, ne molimo več lipe, pač pa jo častimo kot znak slovanstva; saj smo tudi pri zadnjih volitvah v italijansko zbornico naše poslance volili z lipovo vejico. To je bilo fašističnim mogotcem zoprno in zato so začeli lipo, ki so rasle po naših vaseh in trgih, sekati in podirati, misleč, da bodo s tem zatrli tudi naš narodni čut. Premnogo lip je izginilo, katere so stoletja krasile naša naselja in delale prijetno senco okoli naših cerkv. Nekaj jih je še ostalo. Tako tudi naša prastara lipa v Srpenici med cerkvijo, farovžem in šolo. Do kamor mi seže spomin, je bila vedno enaka. Za mene fantička, ki ni bilo drevesa, da ne bi bil splezal nanj, je bila simbol veličastja in nepremagljivosti. Pred par večeri, ko je bilo na vasi vse tiho in mirno, sem šel počasnih korakov mimo nje. Naenkrat se mi je zdelo, da v pošumevanju njenih vrhov slišim izbo. Prislutnil sem, in res, lipa je tožila:

»Oh, je rekla, »da sem morala jaz starka doživeti tako sramoto! Bolje bi bilo, da so tudi mene Lah posekali! Pogledaj, prijatelj, kaj visi na mojem deblu.« Pogledal sem in sram me je bilo, kajti na lipi je obešen steneč!!!

»Steneč! Tista nesramna in sramotilna tabla, kamor nekaj mladotnih, neodgovornih ljudi izobeša za javnost napake in grehe svojega bližnjega ter tako daje duška svoji nasečevalnosti in onemoglosti proti tistim, ki mislijo malo bolj dosledno kot oni. Naj bi rajši obesili vsak svoj spomin na lastno hišo in nanjo napisali preteklost svojih družinskih članov, koji so se še pred kratkim pajdašili s škvaldristi, karabinerji, seržanti in feldvebelni!!!«

Tako je tožila lipa in je še dodala: »Stoletja že stojim tukaj, videla sem dobro in slabo v vasi, nesreče, nadloge, požare, kugo, vse, kar more priti čez živga človeka. Vendar so si Srpeničani složno pomagali v vseh teh nadlogah. Da bom pa doživela tako razprtijo v vasi, nisem nikoli mislila! Cele družine v prepiru, sin ne zaupa očetu, žena ne možu, ne brat sestri!

Zakaj vse to? Ker so pozabili na

glavno in najvišjo resnico, ki poma-ga v najhujših nadlogah, ki pre-maga vse ovire, poravnava vse spore; pozabili so na vero in Boga!

Nekaj vlažnega je kanilo na mojo roko, oprto na lipo! Morebiti je bila kaplja večerne rose, jaz pa sem pre-pričan, da je lipa... jokala!!

Srpeničan

Štiridesetletnica mature

Dne 6. avgusta so obhajali v Go-rici štiridesetletnico zrelostnega iz-pita, ki so ga polagali 1. 1906 na ta-kratni nemški gimnaziji nekateri znani naši izobraženci, med njimi sedanji goriški župan dr. Stecchina, prelat msgr. dr. Miha Turoš, novi-nar Polde Kemperle, tržaški odvot-nik dr. Marij Stoca, sodni svetnik dr. Bogataj in drugi. Od 30 matu-rantov je živih še 19 gospodov. Slavnostni dan so pričeli s sv. ma-šo, ki jo je v spomin umrlih tovari-šev bral msgr. Turoš. Zelimo, da bi v zdravju praznovali tudi 50 letni-co.

Cerkvena vest

Za administratorja banjaške škofije, ki je po smrti škofa Gari-ča (o kateri smo poročali v št. 30) ostala brez nadpastirja, je postavl-jen skopljanski škof dr. Smiljan Franjo Čekada, ki pa bo skopljan-sko škofijo tudi nadalje obdržal. — Pek. oče škofa Čekada je bil iz Istre, odkoder je kot učitelj prišel v Bosno, kjer se je poročil. Ta vzorna katoliška družina je dala Cerkvi kar tri duhovnike. (Najstarejši, sa-rajevski kanonik, je bil zelo znan kot sodrudič »Katol. tjeđnika«, kjer je priobčil tudi neki protiko-munistični članek, radi katerega je dobil več let zapora.) Škof Smiljan je rojen 1. 1902. Postal je najprej pomožni škof v Sarajevu, po smrti znanega svetniškega skopljansko-prizrenskega škofa Janeza Gnidovca pa 1. 1940. ordinarij v Skoplju. Prvi dan vojnega napada na Jugoslavi-jo je bil pri bombardiranju zasut, vendar se je skoraj čudežno rešil. Izgubil pa je prav vso svojo imo-vino do talarja in brevirja. Med vojno je zelo skromno živel deloma na bolgarskem, deloma na alban-skem področju svoje razkosane škofije. Zlasti bolgarske oblasti so ga grobo ignorirale, kar pa mu je se-daj prav prišlo, ker mu vsaj nihče ne more očitati sodelovanja z oku-patorjem. Rešil je dosti Judov in steric mnogo dobrega. Dočim se je pravoslavna cerkvena uprava spre-

najljala iz srbske v bolgarsko, iz bolgarske v macedonsko, je on čvr-sto vztrajal kot dostojen predstavi-nik nespremenljive vesoljne Cer-kve. S svojo preudarnostjo in raz-boritostjo, združeno z velikim zau-piranjem v božjo previdnost, je vse-lej znal zadeti pravo pot; zato ni čudno, če je papeški nuncij za upra-vo škofije na najbolj delikatnem po-dročju Jugoslavije naprosil vprav i-jega. Bog naj mu pomaga!

Resnice se bojijo

V nedeljo 18. VIII. sta prišla v Solkan dva tujca — dvomimo, da nenaročena od pogumnih solkanskih partijecev — in sta na cerkvenih vratih razprodajalki Slovenskega Primorca iztrgala vse izvide lista.

Prijatelje našega lista presimo, naj nam vse take primere točno sporočijo. Svet naj ve, kaka je »demo-kracija« K. P.

Značajni katoliški Slovenci bodo podaj še rajši segali po našem gla-silu.

Darovi

N. N. iz Renč, da bi zaslepljeni spregledali 50. N. N. iz Gorice 200; iz Vrtojbe z željo, da bi naši slepi Vrtojbeni spregledali 300; Opatjeselo 300; Doberdob 150; Tereza iz Trsta 100; trije Biljanci za 9 raztrganih listov 108; iz Gorice 100; iz pasu B 100; iz Deskel za svoje glasilo 905; O. K. v spomin na dobrotnike 200; iz svobode, kjer nam ofarji v imenu svobode list prepovedujejo, pa ga zato še bolj cenimo, z živo željo, da bi bili osvobodjeni te svobo-de 200 + 800; N. N. iz Libušenj v za-doščenje za žalitve prevzr. nadško-fa 300; dar iz Brd 758; zaveden očka iz pasu B z željo, da se vse lepo in gladko izteče in se naše želje ures-ničijo 300; 4 osebe iz Trnovca pri Kobaridu 200; Dob. 300; N. N. da bi Srpeničane srečala pamet 200; iz de-žele, kjer ni svobode 100; iz Tolmi-na v zadoščenje za požgane liste 100; zaveden krščanski očka 100; du-hovnik 300; Marijino Celje 450; iz Ravni 40; dobra duša iz Solkana 800; iz svobode, ki tega imena ne zasluži 300; iz Kozane 300; N. N., ki križ nosi 50; Dva iz Ž., ki ju rdeči vedno iščejo, a jim vedno utečeta pred nosom 200.

Bog povrni!

Odgovorni urednik

msgr. ALOJZIJ NOVAK
Tiskano z dovoljenjem A. I. S.
Tisk. G. Lucch. - Gorica

Narod potrebuje za svoje osvobo-jenje vsakovrstnih stanov in slojev. Krčmarji spadajo brez dvoma med tiste, ki so poleg gozdarjev za slo-vensko »osvobodjenje« najbolj za-služni. Kdo bi mogel preračunati, koliko ljudi so zaslužni oštirji opili, da so se za narod navdušili! Kdo bi mogel dopovedati, koliko važnih se-stantov ob policijskih in po poli-cijskih urah je bilo v narodnih trd-njavah slovenskih oštarij! Kdo bi mogel prešteti tisočake, ki so jih taki veljavni narodnjaki žrtvovali za narodno stvar! Še težje bi pa bilo iztakniti in sešteti tisočake, ki so jih vtaknili v svoj žep na račun navdušenja za osvoboditev naroda izpod okupatorske sužnosti; gotovo ne manj kakor mnogi trgovci in zlasti propagandisti.

In oštirji so v presrečnem polo-žaju, da se lahko pred vsako obla-stjo zagovarjajo, četudi se pri njih porajajo najdržnejši narodni »pod-vigi«. Če jih kdo kliče na odgovor, kaj lahko proti nebu prav milo po-gledajo in nedolžno ogorčeno zagovarjajo svojo neoporečnost: Jaz sem gostilničar in moram prijazno spre-jeti vsakega gosta in niti največje-ga zločinca ne morem prašati po iz-kaznici ali spričevalu lepega vede-nja. — Jaz sem vendar gostilničar in k meni pridejo vsakovrstni gostje in kaj lahko mi podtaknejo tudi ka-ko komja. — Jaz sem vendar gostil-

ničar in kot tak sem moral biti ve-eno v najboljših odnosih do vseh oblasti in veljakov, naj so to bili prej fašisti ali danes komunisti. — Ali veste, kaj se to pravi biti oštir? Če mi kaže, sem prav prijazen tudi do farjev; in če bolj nese tako, tudi za njimi pljunem, češ da so reakcio-narji, belogardisti... in narodni iz-dajalci.

Toda če se slučajno kak pretepac zateče v Gorici v kako tako gostilno in če morda povrhu meče še kame-nje na svoje preganjavece skozi okno, se kaj lahko zgodi, da začne-ti tudi od zunaj leteti kamni v go-stilno in da morda še policija pride in začne z brizgalno obdelovati go-spodarja in gospodinj, lonce in bo-tiljke, mize in stole in da je v krat-kem času taka gostilna podobna ti-stim oštarijam, čez katere se je ulil vesoljni potop.

Seveda je v takem slučaju veleza-sluzni oštir žrtev preganjanja slo-venskega naroda. In čim bolj se kot premočena kokoš žalostno drži in jo-ke ob pogledu na razdejane v rodo-ljubnem domu vinskih duhov, tem imenitnejša bo gloriola »narodnega mučeništva«, ki mu ga bo položila na glavo veselo zastopstvo ljudstva.

Nekaj takega se je zgodilo neki oštariji v Gorici, k je v daljnem so-rečstvu z Žefom. Med njima prav za prav že dolgo ni bilo prijaznih zvez. Toda ko je zvedel, kaj se je so-rodnic v tretjem kolenu zgodilo, kako je na blagu škodo trpela, a obenem na slavi neizmerno pridobi-la, je prišel izrazat sožalje in isto-časno čestitati, pa tudi spraševati, kako je z ljubim zdravjem po tako nepričakovani mrzli kopeli.

Žef je pravkar trkal z znanci na zdravje goreče narodnjakinje, ki je v svojem življenju že tolikokrat »prav po nedolžnem« toliko hudega prestala, ko je prišel skozi vrata

Urh z veliko angurijo pod pazduho. »Urh, Urh, glej, naših nesreč noče biti ne konca ne kraja! Slovenec se godi le naprej sama krivica. Italija-ni že spet dvigajo glave in ta moja sorodnica bi bila radi njihovega na-silja kmalu prišla ob življenje in premoženje. Zalostno je na svetu!« Tako je hitro nagovoril Žef prijate-lja Urha.

»Žef, nehaj z govorjenjem o ža-lestnih časih! Jaz pravim, da so časi vedno bolj lepi in zabavni. Od-kar sem dobil pri manifestaciji u-darec po glavi in mi je žena ob po-vratku domov rekla, da imam glavo rdečo kot angurija, se mi zdi ves svet zelo smešen. Tudi reči, nad ka-terimi bi se poprej jokali, se mi zdi-jó smešno do solz. Saj je ves svet ena sama komedija!«

»Toda razbite steklenice, polom-ljene mize in premočena gospodinja vendar niso šale!«

»In še kake!...«

»Ko je meni hiša zgorela, so so vsi smejali... in v mojem pogorišču gledali poročito boljših časov. — In zdaj naj jokam zaradi pobitih ko-zarcev na sedežu pretepačev in pi-jancev? — Gospa, korajzja, veselo naprej! Vse naj ljudje razbijejo in pekončajo, da bomo vsi enaki v revščini, ko v bogastvu ne moremo biti. Tako zgine s sveta vsaj ne-vščljivost.«

»Ta je moška!« je pritrdil tovariš z obvezano roko. »Se bomo razbijali in pobijali, dokler naša stvar ne zmagala!«

»In danes bom pisal na konferen-co v Pariz, naj vam priskočijo na pomoč. V dar jim pošljem to angurijo in Pikavejca mabi bo napisal s-mo, da naj našo zadevo tako pre-dajo, da bodo vse slovenske in ita-lijanske glave same rdeče buče po temeljitem medsebojnem pretepanju pod zaščito ZN. Tukaj najustanovi-

jo državo, katere zastava bo belo-plavordezelena z rdečo bučo na sredi.«

»In še to napiši, da mi Slovenci ne potrebujemo policije, ampak da nam zadostuje tri litre vina na ose-bu dnevno in da bomo potem sami skrbeli za najlepši red in pravico v deželi.« je menil tisti z obvezano roko.

»Pa povej, da mi ne potrebujemo kapitalističnih držav in njihovega dela in podpor. Sami bomo vse lepo razdelili. Farje, podjetnike, gospo-darje in vse šolane ljudi pošljemo ra do delo in mi bomo lepo vladali, da bodo ukazovali tisti, ki jih je več, — t. j. delavci in kmetje —, in ne tisti, ki jih je manj. Močnejšim in števil-nejšim gre oblast. To je pravica...«

»Sijajno... Te dni je pravil v Čr-nem vrhu Srb, kako je srečen pod Titom. V šoli se je naučil brati ci-rilico. Nato je oves pasel. Potem je šel v Titovo armado. Tam se je nau-čil ljudi klati in tudi latinico brati. Danes je kapetan. To je modro in pravično...« je menil mož z rdečo zvezdo.

»In v Srbiji se slišijo še lepše in še bolj zabavne reči. Je povzel spet Urh, ki je bil tam. »Komisija je šla po vsej Srbiji, da ugotovi, kaj misli ljudstvo in ali je zelo za KP. Ugotovila je, da so po vseh krajih ljudje 100% za KP. Toda ta procent jim ni bil všeč, ker bi to moglo vzbuditi sum, da v FLRJ ni prave svobode. Zato so sklicali vse župane in jim naročili, naj vendar skušajo vsaj umetno ustvariti nekaj opozicije proti Komunistični Par-tiji. Tedaj se je oglasil eden najsta-rejših možakov in dejal: »Tovariš, ni treba, saj je ljudstvo vse za Kra-lja Petra!« (KP.)

»To je obrekovanje, ta je belogar-dist, reakcionar, izdajalec, ven z njim!« je vpil tisti z obvezano roko

Toda Urh se je postavil:

»Kak izdajalec! Jaz pravim, da so Srbi nazadnjaški reakcionarji, ki še sedaj ne vedo, da vse dobro in ves napredek prihaja od takih mož, kakor ste vi. Kaj je treba na svetu, da se kmetje mučijo in trte obrezu-jejo in škropijo ali celo nove vine-grade kopljejo. To naj dela far in petem je treba samo še oštarije, da nam vino natoči. In kaj bi se delavci mučili po tovarnah in pri gradnji hiš in cest itd. To naj opravljajo profesorji, učitelji, uradniki in se-veda v prvi vrsti farji, ki jih je najmanj. Najmanj jih je — in ti naj ukazujejo? Ubogajo naj in delajo. Mi pa bomo hodili na mitinge in izbične sestanke in se navduševali za svobodo in ljudsko oblast — in za pijačo in ples.«

»Vidiš ga, butca! takega moža bi bil kmalu vrzel skozi vrata. Ta go-vori prav tako, kakor so nam pove-dali naši najvišji...« je menil tisti, ki je buljil izza mize in je od vinje-rstosti komaj še držal glavo v ravno-vesju.

»Pa vam povem še več! Mi bomo ustvarili take čase — v Rusiji ima-jo že sredstva za to —, da ljudem ne bo treba ne bolehati ne umirati na Bogu odgovarjati. In svobodni bomo tako, da kdor bo svoje žene šit, jo bo lahko po vsej pravici po-gnal skozi vrata. In če mu bo ena premalo, si jih bo lahko vzel cel ha-rem. Haremsko vzgojo že nudijo novi mladini zlasti v čudoviti iz-najdbi fiskulturne ali bolje fisha-rnične vzgoje. — Ljudje božji, pa-radiz se vrača na svet!...«

Žef: »Le tega se bojim, da v tem paradizu ne bo skušnjavec samo na enem drevesu, ampak na vsaki veji in na vsaki bilki... in potem nam pride na svet še večje gorje.«

»Na svetu je veliko smešnih lju-di... je končal Urh in jo s svojo angurijo mahnil k Pikavejci.